

PROPOSTES PER A L'ABORDATGE EDUCATIU DEL CÀNNABIS AMB JOVES

Guia

universitat

casal de joves

centre cívic

IES

parc

CIFO

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

PROPOSTES PER A
L'ABORDATGE EDUCATIU
DEL CÀNNABIS AMB JOVES

Guia

Reconeixement - NoComercial 2.5

Sou lliure de:

copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra

fer-ne obres derivades

Amb les condicions següents:

Reconeixement. Heu de reconèixer els crèdits de l'obra de la manera especificada per l'autor o el llicenciador (però no d'una manera que suggereixi que us donen suport o rebeu suport per l'ús que feu l'obra).

No comercial. No podeu utilitzar aquesta obra per a finalitats comercials.

- Quan reutilitzeu o distribuïu l'obra, heu de deixar ben clar els termes de la llicència de l'obra.
- Alguna d'aquestes condicions pot no aplicar-se si obteniu el permís del titular dels drets d'autor.
- No hi ha res en aquesta llicència que menyscabi o restringeixi els drets morals de l'autor.

Aquesta obra està subjecta a les condicions d'ús d'una llicència Creative Commons. Es pot redistribuir, copiar i reutilitzar, sempre que es faci sense ànim de lucre i reconeixent-ne els autors, Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, Associació de Suport a Persones amb Problemes de Drogues (ASAUPAM) i Educació per a l'Acció Crítica (EDPAC) per a la guia, i Aleix Causa i Ricard Faura de la "Recerca avaluativa sobre *Que Ruli... Manual per a mans properes al cannabis*". Es pot trobar una còpia completa de la llicència al lloc web: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.5/es/deed.ca>

Agraïments:

Jordi Bernabeu, Olivia González, Lluïsa Jiménez i Josep Rovira.

© 2007 Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, Associació de Suport a Persones amb Problemes de Drogues (ASAUPAM) i Educació per a l'acció crítica (EDPAC).

© de la "Recerca avaluativa sobre *Que Ruli... Manual per a mans properes al cannabis*" Aleix Causa i Ricard Faura (Consultoria Psicosocial Spora).

Edita i distribueix: Subdirecció General de Drogodependències. Direcció General de Salut. Departament de Salut

Primera edició: Barcelona, març 2007

Tiratge: 1.500 exemplars

Dipòsit legal: (dades de l'impremta)

Revisió lingüística: Secció de Planificació Lingüística. Departament de Salut

Disseny gràfic i maquetació: L'Apòstrof, SCCL

Impressió: El Tinter, SAL

ÍNDIX

Ens presentem	5
Fem prevenció	9
Els materials	15
Pautes educatives i línies d'intervenció	23
Propostes d'intervencions per espais	29
Exemples d'activitats	39
Annex 1. Recerca avaluativa sobre <i>Que ruli... Manual per a mans properes al cànnabis</i>	47
Annex 2. Recursos	63

ENS PRESTEM

La guia que tens a les mans és el darrer episodi d'una aventura que va començar fa una colla d'anys, a partir de la iniciativa conjunta d'una sèrie de professionals de la prevenció en drogodependències i del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, preocupats per l'elevat consum de cànnabis en la població juvenil. L'objectiu, tant aleshores com ara, és oferir eines als professionals que treballem amb joves per realitzar efectivament un abordatge educatiu del consum de cànnabis.

El *Que ruli... Manual per a mans properes al cànnabis* va ser el punt de partida del nostre treball. Es tracta d'un material preventiu que s'adreça a joves de més de 15 anys, consumidors o propers al consum, que pretén reduir els riscos associats al cànnabis i en què apareixen els posicionaments de consum prudent i de manteniment i reforçament de l'abstinència. En l'elaboració d'aquest material, hi van participar tant professionals com joves, de manera que els continguts es desenvolupen en contextos propers als joves i s'expressen en un llenguatge planer. La difusió de la informació es pot fer amb o sense la intermediació d'un professional en espais estàtics amb presència de joves (punts d'informació juvenil, associacions, casals, universitats, etc.).

Paral·lelament, es va editar una nova guia de la sèrie *Connecta amb els teus fills*, que tractava sobre el cànnabis, anomenada *Connecta amb els teus fills*:

Quan als pares ens preocupen els porros. L'objectiu de la guia és donar informació i pautes d'actuació als pares amb referència a l'ús del cànnabis que fan els seus fills.

El *Que ruli...* no estava pensat per a espais dinàmics (concerts, festes, exposicions, fires...) i ben aviat va sorgir la necessitat de crear un material més orientat a la reducció de riscos, menys extens i en un format de butxaca, per fer-ne difusió en aquests espais. Aquest va ser el *Cannabing*, que es va editar en català, en castellà i, posteriorment, en anglès.

Vist l'èxit de la demanda, vam pensar en nous materials per difondre en aquest circuit d'espais juvenils extraescolars. Així, tenint en compte l'interès dels joves per la informació relacionada amb les sancions i altres aspectes legals, ens vam basar en el llibret *Què he fet jo?*, elaborat per l'associació Energy Control i adreçat a espais d'oci nocturn, per fer-ne una nova versió en un format similar al *Que ruli*, sota el títol *Drogues i lleis*, amb l'objectiu de distribuir-lo en espais juvenils.

Atès que estàvem desenvolupant un enfocament innovador, es va creure convenient engegar una recerca externa sobre l'efecte del *Que ruli* en la població juvenil de Catalunya. El resultat de l'avaluació van una mica més enllà de l'avaluació d'un material preventiu i constitueixen un estudi etnogràfic sobre els joves, la seva relació amb el cànnabis i amb els misatges preventius.

Un dels resultats més notables de la recerca és que l'accés a aquest fullet a través d'un professional reforça la relació entre aquest i el jove, atès que els joves perceben els continguts com a reals. Aquest fet va ser el que ens animà a elaborar aquesta guia. Amb aquest material, els qui treballem amb joves disposem d'una nova eina, en què es descriuen pautes educatives, propostes i exemples d'intervenció a partir dels materials preventius ja elaborats, l'avaluació dels quals recomana que es facin servir en intervencions educatives.

El materials a partir dels quals us presentarem les *Propostes per a l'abordatge educatiu del cànnabis amb joves* són, bàsicament, *Que ruli...* i *Cannabing*; però, en alguns casos, hi trobareu també recomanats els materials *Drogues i lleis* i *Connecta amb els teus fills: Quan als pares ens preocupen els porros*. El punt en comú d'aquests materials és que han estat elaborats i/o distribuïts pel Departament de Salut i que, tant si s'a-

drecen a joves com a adults, aporten informació i pautes d'actuació bàsiques i poden ser complement de qualsevol intervenció relacionada amb el cànnabis.

Finalment, hem incorporat un annex amb la síntesi de la Recerca avaluativa del material *Que ruli...*, la versió íntegra de la qual podeu consultar a l'adreça www.queruli.info. Es tracta d'una investigació que, a més de l'estudi de l'efecte d'aquest material en la població juvenil catalana, incorpora aspectes generals sobre els usos (o no) del cànnabis, les vies d'informació i la percepció dels missatges preventius dels joves. Considerem que és útil per a tots els professionals als quals interessi la relació dels joves amb el cànnabis.

Així doncs, esperem que la guia us resulti d'utilitat.

L'equip de la guia

FEM PREVENCIÓ

Les dades: qui fuma cànnabis i per què

L'anomenada *contracultura juvenil* dels anys seixanta i setanta va introduir en els seus estils de vida una sèrie de pràctiques, valors i llenguatge com a trets diferencials. Així, els *porros* van començar a *rular* en una època en què compartir era molt important. I així ha arribat fins als nostres dies, i tot i que *els temps han canviat* –avui som més individualistes, més consumistes, més dependents de la tecnologia– els *porros* continuen *rulant*.

En contextos informals, *rular* significa bé 'voltar' o 'anar a fer un tomb' ("vaig a donar un rulo") o 'circular, fer arribar alguna cosa d'un lloc a un altre, passar-la' ("que ruli la informació"). S'empra en contextos col·loquials tant en castellà com en català, i ha passat a formar part de l'argot habitual.

El cànnabis s'ha mantingut al llarg d'aquests anys con a símbol contestatari juvenil (i no tant juvenil, tenint en compte l'edat dels primers *hippies*), encara que es manifestés de forma minoritària. A finals dels anys noranta, però, reapareix amb força com a referent generacional, i el consum es normalitza en determinats segments d'edat.

Es tracta d'una transgressió força atractiva i més o menys segura per a molts adolescents. En una època en què *el tabac mata* i no és permès comprar alcohol fins als 18 anys, la fulla de maria simbolitza la llibertat desitjada, a més d'aparèixer com a natural i ecològica.

L'any 2004 un 47,2% dels joves entre 14 i 18 anys havien provat cànnabis alguna vegada a la seva vida.¹ I el més preocupant, el consum habitual també és força elevat (un 19% fumen setmanalment, i un 5% diàriament). Hem de tenir en compte que estem parlant de mitjanes; així, per a la població de 14 anys aquests percentatges són més reduïts i per a la de 18 anys més elevats, i l'increment més elevat es produeix entre els 15 anys i els 16.

Del cànnabis, se n'aprecia la sociabilitat, l'efecte relaxant i la polifuncionalitat (es pot consumir en diferents contexts).² Es consumeix principalment per relaxar-se, per sentir noves sensacions, per ballar o divertir-se o per sentir-se millor o oblidar-se dels problemes.³ Se'n perceben negativament les pèrdues de memòria, les dificultats per treballar i/o estudiar, que produeixen tristesa, no tenir ganes de fer res o depressió, tot i això una gran part dels consumidors no percep cap efecte negatiu.⁴

Partim, doncs, d'un consum de cànnabis molt estès en la població juvenil i unes pràctiques associades a aquest consum integrades socialment (ni minoritàries, ni marginals), força visibles (no ocultes) i normalitzades (sovint qui no consumeix ha de justificar-se). Així doncs, la informació sobre els riscos del cànnabis és necessària, ha de *rular*.

1. Plan Nacional sobre Drogas (PNSD). Informe 2004 del Observatorio Español sobre Drogas: Situación y tendencias de los problemas de drogas en España. Madrid: Ministerio de Sanidad y Consumo, 2005.
2. Pallares, J. *et al.* *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil: Metodologia i informe evolutiu 1999-2005*. Barcelona: Departament de Salut, Diputació de Barcelona i Agència de Salut Pública de Barcelona, 2006.
3. Plan Nacional sobre Drogas (PNSD). Informe 2004 del Observatorio Español sobre Drogas: Situación y tendencias de los problemas de drogas en España. Madrid: Ministerio de Sanidad y Consumo, 2005.
4. Plan Nacional sobre Drogas (PNSD). Informe 2004 del Observatorio Español sobre Drogas: Situación y tendencias de los problemas de drogas en España. Madrid: Ministerio de Sanidad y Consumo, 2005.

Però, de quina informació parlem?

Durant molts anys el “no a les drogues” ha estat gairebé l’únic missatge que semblava pertinent en la prevenció de les drogodependències. Des d’aquest punt de vista, no hi havia informació sobre drogues, fins i tot la informació s’havia vist com a incitadora del consum. En plena societat de la informació, ja no es pot denegar l’accés a aquesta informació. Sovint el “no a les drogues” s’ha complementat amb informació de tipus alarmista, expressada en llenguatge tècnic, sobre els mals de tot tipus que produeix el consum de drogues.

El problema no és l’objectiu sinó la forma, ja que més que ajudar a decidir sembla que es vulgui empènyer els adolescents i joves a adoptar una posició predeterminada. I és clar, aquell qui se sent empès a actuar d’una manera concreta pot reaccionar en sentit contrari, i més quan el que se li està intentant imposar és fruit de l’exageració o d’una determinada moral. El discurs preventiu es troba desacreditat per bona part dels joves, especialment pels que més ho necessitarien –els consumidors–, i això és un handicap amb què haurem de treballar.

El *Que ruli...* és un material que dóna informació per ajudar a decidir, parla dels riscos del consum, recomana la prudència als consumidors i dóna pautes per reforçar les actituds als que no volen consumir. És, doncs, un material que dóna informació per educar i que, per tant, es pot utilitzar per educar.

La informació, a més de veraç i basada en el coneixement científic, ha de ser útil per als joves i l’han de percebre pròxima. El *Que ruli...* compleix aquests requisits. Segons diu la recerca avaluativa

“[...] la informació d’aquest material pren un elevat sentit d’utilitat en els joves ja que dóna elements quotidians a tenir en compte en la seva relació amb el cànnabis i amb els possibles efectes i conseqüències que es poden derivar del seu consum.”

I això tant en consumidors com en no consumidors

“[...] proporciona arguments renovats a la població jove i adolescent que no fuma cànnabis per a mantenir-se en una posició de no-consum. Les noies i nois que decideixen no consumir ho fan a vegades sense disposar d’un repertori d’arguments sòlids amb què afermar la seva decisió [...]” i el *Que ruli* els els pot proporcionar.

La proximitat s'aconsegueix a partir del llenguatge planer, emprant argot juvenil no específicament relacionat amb el consum en la majoria de vegades, i a partir de la quotidianitat dels contextos i les situacions descrites, que atorguen un sentit d'objectivitat al que s'explica.

L'ús d'informació útil i propera pot retornar la credibilitat als professionals i ajudar a trencar aquell primer "ja hi tornen, amb el mateix rotllo de sempre sobre les drogues". Segons la recerca avaluativa l'ús del *Que ruli* pot afavorir aquest efecte i permet desenvolupar activitats educatives creïbles i útils per als mateixos joves.

Els danys que pot causar el cànnabis no han variat, tot i que hi ha debats oberts sobre la matèria, la investigació i l'experiència social van aportant noves dades i omplint alguns buits. El que podem millorar és la forma en què comuniquem als joves aquests riscos. Facilitar-ho és un dels objectius d'aquesta guia.

Però quins riscos són?

El cànnabis no és una substància innòcua, el seu consum pot provocar problemes de diferent índole. Aquest és el nostre principal leitmotiv. Comunicar als joves que els *porros* comporten una sèrie de riscos, que poden provocar una sèrie de problemes de més o menys gravetat.

Des d'un punt de vista estricte de salut, l'abstinència és la conducta més recomanable. I això s'ha d'explicar i deixar clar. Però també cal deixar clar que en persones adultes pot donar-se un consum moderat o responsable amb conseqüències mínimes o inapreciables per a la salut. Aquest consum parteix de la decisió personal i, per tant, de l'assumpció d'uns riscos per obtenir uns efectes desitjats i gratificants i d'un context i unes relacions socials on aquests s'associen a determinats significats.

Pragmàticament, malgrat que fins i tot consums experimentals puguin reportar problemàtica diversa, per a la majoria de consumidors el cànnabis no representa problemes greus, d'aquí la percepció d'innocuitat. El nostre objectiu és presentar el conjunt de riscos associats amb el consum de cànnabis en un llenguatge i context que sigui familiar per als joves. En aquest context cal identificar i assenyalar el consum quotidià intensiu com el més perjudicial, i és preferible el no-consum, el consum moderat o el consum lúdic.

Els riscos associats al consum de qualsevol droga provenen de la tríada substància, persona i context. Totes tres són difícilment separables. Moltes vegades, però, la tendència és parlar només de la substància i dels perills que comporta el consum en si mateix. Això, però, no és suficient. Evidentment, cada substància en general i el cànnabis en particular tenen un efecte concret sobre el cos depenent de la dosificació, de la concentració del principi actiu, de la via d'administració... Però aquest efecte també dependrà de la persona, el seu pes, la tolerància, el sexe, l'estat orgànic i psicològic... I del context on es dona: de la legislació que s'hi aplica, de si s'ha de conduir, de si s'està en un entorn de feina (treballant o estudiant) o lúdic, de si t'has d'amagar o es pot consumir obertament...

Al *Que ruli... Manual per a mans properes al cànnabis* es desenvolupen extensament aquests riscos a partir de situacions quotidianes en les quals es troben els joves. Al *Cannabing* hi trobarem una llista ordenada de riscos i la seva descripció. Podeu fer servir aquest material per donar un cop d'ull als principals riscos associats al consum de cànnabis.

Hi ha abundant bibliografia especialitzada que podeu fer servir per trobar informació sobre el cànnabis, els seus efectes i riscos. A l'apartat final de recursos us fem algunes recomanacions.

Els límits d'aquesta guia

En definitiva, us presentem una guia que vol ser una eina que ens faciliti la intervenció en grups de joves per abordar la problemàtica associada al consum de cànnabis. Per fer-ho, recomanem l'ús d'uns materials preventius ja avaluats, que augmenten la percepció dels riscos associats al cànnabis en joves de més de 15 anys tant en consumidors com en no consumidors i que aporten credibilitat a l'intermediari que els administra.

Ens adrecem a les mans properes al cànnabis (consumidors i no consumidors que es mouen en contextos de consum). Aquesta és una primera limitació. En la situació actual d'extensió del consum, podem considerar que a partir dels 16 anys cap amunt tots el joves compleixen aquesta condició o han consumit algun cop o coneixen a persones que n'han consumit o perceben el consum en espais on es mouen. Del cànnabis, se'n pot parlar sense que sigui una novetat, és habitual o proper per a tots. Si l'extensió del consum variés, la població a la qual aniria dirigida la guia hauria de

ser més selectiva.

La qüestió de l'edat no és només un factor de tall donat per la prevalença del consum, també ho és per ella mateixa. En aquests materials, quan una persona descarta l'abstinència es recomana, encara que sigui com a mal menor, el consum moderat, responsable o lúdic, i això només és possible en població adulta o en persones que puguin assumir unes certes responsabilitats. Des d'un punt de vista pragmàtic, creiem que els 16 anys (quart d'ESO, batxillerat i cicles formatius de grau mitjà) és l'edat en què es pot començar a educar en determinats aspectes de la reducció de riscos associats al consum de cànnabis. Aquest aspecte es desenvolupa més extensament en el proper apartat. Així doncs, no recomanaríem l'ús de la guia per a població de menys de 15 anys o en el cicle inicial de l'ESO. Per a edats inferiors, el Departament de Salut, conjuntament amb l'entitat Promoció i Desenvolupament Social, ha elaborat el programa educatiu *THC. Què fer?*.

La tercera limitació té a veure amb els objectius de la intervenció. Els dos fullets combinen els objectius de reducció de riscos (en població consumidora es proposa un model de consum responsable i prudent) amb objectius de reducció de la demanda (en joves que no fumen però es mouen en contextos on hi ha cànnabis es reforça la decisió de no consumir-ne i poden actuar d'agents preventius de col·legues que consumeixen). Tanmateix, no són instruments vàlids per a intervencions que persegueixen una tolerància zero o una abstinència sense contacte amb fumadors, com a la millor via de salut. Seria el cas, per exemple, de recursos d'atenció amb joves amb trastorns mentals.

EL MATERIALS

En aquest apartat volem presentar-vos de forma detallada els continguts dels dos materials amb què treballarem principalment: *Que ruli... Manual per a mans properes al cànnabis* i *Cannabing*. Us recomanem que, abans d'iniciar la lectura o paral·lelament, doneu un cop d'ull als exemplars que us annexem en aquesta carpeta.

Tots dos presenten una sèrie d'aspectes comuns:

- S'adrecen a joves a partir dels 15-16 anys.
- Poden emprar-se amb joves consumidors i amb no consumidors (que tenen contacte amb els consumidors).
- Augmenten la percepció dels riscos tant en consumidors com en joves que no consumeixen.
- Estan redactats en un llenguatge proper i directe, sense fer servir l'argot del consum.
- Tenen continguts i actituds sobre lleis associades, conducció, espais laborals i d'estudis, problemes físics, socials i psíquics.
- Donen pautes per a l'abstinència o la reducció de la freqüència i la quantitat.
- Treballen la reducció de danys i riscos.

- Fan propostes pràctiques per a un ús més responsable.
- Fan recomanacions respectant i acceptant els joves que decideixen consumir-ne.
- Busquen la reflexió dels consumidors.
- Estan editats en català i castellà.

Però també presenten una sèrie de diferències que els faran recomanables en certs contextos o per a certs usos. Els hem resumit en la taula següent:

ASPECTES DIFERENCIALS		
	<i>Cannabing</i>	<i>Que ruli...</i>
Continguts	Resumits	Complets i desenvolupats
Disseny	Atractiu. Motiva la lectura	Neutre (no pretén ser atractiu)
Format	De butxaca per a espais informals	Gran per a espais formals
Informació	Missatges i pautes directes i concrets	Informació extensa i argumentada
Lectura	Permet una lectura ràpida amb els títols suggerents i els textos ressaltats	Necessita una lectura pausada
Realització	Elaborat per professionals	Elaborat per professionals amb un procés participatiu amb joves no consumidors, consumidors i amb problemes per tinença o tràfic

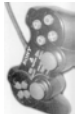
Així, és recomanable fer servir el *Que ruli...* en espais estàtics, poc moguts, on és possible fer una lectura pausada o emportar-se'l per fer-ne una lectura posterior (punts d'informació juvenil, locals joves, universitats...), mentre que el *Cannabing* serà més eficient en espais dinàmics, amb molt moviment, on s'hi pot donar una ullada ràpida o ficar-se'l a la butxaca (festes, concerts, fires...).

Que ruli... Manual per a mans properes al cànnabis

El *Que ruli...* és un fullet en format A5 disponible en català i castellà, que està dividit en deu apartats que descriuen extensament situacions relacionades amb el cànnabis en què es poden trobar els joves. L'esquema següent us mostra apartat per apartat, el tema que es tracta, els objectius perseguits i la informació per transmetre als joves.

Apartat	Tema / Objectius	Informació per transmetre als joves
TRES EN UN 	Informació bàsica / Disposar d'un mínim d'informació sobre el cànnabis i els seus preparats.	<ul style="list-style-type: none"> Diferències entre les varietats de preparats cannàbics i l'adulteració associada. <ol style="list-style-type: none"> Haixix i pol·len Marihuana Problemes associats al tabac.
FUMAR A LA PLAÇA 	Legal / Conèixer el marc legal establert pel fet de portar-ne a sobre, vendre'n o oferir-ne segons les lleis penals i de seguretat ciutadana.	<ul style="list-style-type: none"> Conseqüències legals: <ol style="list-style-type: none"> Administratives (tinença de poca quantitat). Penals (venda, promoció i tinença de molta quantitat). Repercussions socials i familiars associades als problemes legals (preocupació dels pares, etc.).
LIANT-LA A L'INSTITUT 	Contextos inadequats Reduir o eliminar-ne l'ús en entorns inadequats (institut).	<ul style="list-style-type: none"> Conseqüències de saltar-se les normes. Repercussions en el rendiment. Problemes derivats de la visualització del consum (percepció social d'un mateix i d'exemple als menors).
MUNTANT UNA BASTIDA FUMAT 	Contextos amb alt risc Reduir o eliminar-ne l'ús en entorns de treball (estudis i/o feina) i conducció.	<ul style="list-style-type: none"> Repercussions en el rendiment i les capacitats intel·lectuals i motores. Disminució de capacitats necessàries per a la conducció. Increment alt del risc de fumar-ne en activitats perilloses (risc d'accident) i en estudis (reducció del rendiment i riscos acadèmics).
AQUÍ TOTS ANEM DEL MATEIX PAL 	La pressió grupal i el respecte a la decisió personal Promoure actituds de respecte mutu entre consumidors i no consumidors i saber fer front a la pressió de grup.	<ul style="list-style-type: none"> Si un <i>porro rula</i> no vol dir que n'hagi de fumar tothom. No-imposició de les decisions de cadascú als altres. Respecte mutu consumidors–no consumidors.
PILLANT MATERIAL 	El contacte amb altres drogues il·legals Incrementar la prudència davant altres drogues amb força més problemes associats.	<ul style="list-style-type: none"> Accessibilitat a altres drogues il·legals pel fet de compartir –de vegades– els mateixos canals de distribució i consum. Diferenciació entre pràctiques i actituds associades al cànnabis (compartir-ne, prendre'n sovint, etc.) les que cal tenir amb altres drogues (més prudència, més respecte, etc.).

Apartat	Tema / Objectius	Informació per transmetre als joves
<p>NO ENS ENGANYEM, TAMBÉ TÉ LA SEVA PART POSITIVA</p> 	<p>Què hi ha de cert en algunes informacions sobre el cànnabis / Trencar mites i validar informacions comunes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • No hi ha sobredosi. • Riscos del cànnabis ingerit. • Risc d'hàbit o dependència psicològica i síndrome d'abstinència lleuger. • No augmenta l'agressivitat. • No està clar que ajudi a dormir. • Tot i l'ús terapèutic, fumar no és saludable.
<p>QUINA RATLLADA T'ESTÀ PILLANT, NEN</p> 	<p>Efectes físics i psicològics indesitjats / Reduir riscos associats a malestars físics i psicològics. Informació del que pot passar i com pot pal·liar-se.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Moments, estats o situacions personals amb les quals fumar-ne està contraindicat. • Actuació davant una baixada de tensió pel consum. • Aprendre d'un mateix.
<p>TU A MI NO EM DIUS EL QUE HE DE FER</p> 	<p>L'ús abusiu i la dependència / Detectar una possible dependència i tenir eines per actuar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Indicis per detectar una dependència. • Pautes d'actuació per a la reducció del consum o l'abstinència (autoconduïda o amb ajuda professional).
<p>QUI FUMA TÉ LES SEVES RAONS, QUI NO FUMA TAMBÉ</p>	<p>Arguments per no fumar / Suport al manteniment de l'abstinència o a un consum reduït.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Què es pot dir quan et passen un <i>porro</i> i no vols fumar.

Cannabing

El *Cannabing* és un fullet desplegable –plegat d’una grandària de 10×5 cm– disponible en català, castellà i anglès que dóna informació reduïda sobre els riscos associats al consum de cànnabis a partir de catorze apartats.

Apartat	Objectius	Informació als joves
 Què faig amb el cotxe o la moto?	Reduir l’accidentabilitat viària.	El cànnabis afecta l’atenció, la concentració, la retenció i els reflexos. No es pot conduir <i>fumat</i> ni deixar-se conduir per algú <i>fumat</i> .
 Dels verds i dels marrons	Evitar o reduir el consum de <i>costo</i> massa adulterat i de <i>maries</i> massa potents.	El <i>costo</i> es talla amb diferents substàncies. La <i>maria</i> no, però s’ha de d’anar en compte perquè corren varietats molt potents.
 Fum-ant	Trencar el mite que els <i>porros</i> són millors que el tabac.	Cap fum no és bo per a la salut. En un <i>canuto</i> , et fumes la part nociva del tabac, del cànnabis i del paper; i, a més, amb una <i>boquilla</i> de cartró (que no filtra res).
 La nicotina enganxa moltíssim!!!	Prevenir l’addicció al tabac a partir dels <i>porros</i> .	Amb els <i>porros</i> és fàcil enganxar-se al tabac.
 A vegades... no s’assenta bé	Informar de l’existència d’efectes indesitjats.	Hi ha qui <i>s’emparanoia</i> , a qui li dóna ansietat... Aquests efectes poden ser puntuals o repetir-se massa sovint; en aquest cas, cal plantejar-se deixar de consumir.
 300 € de multa	Informació sobre les sancions per ús en espais públics.	Fumar-ne i tenir-ne en un lloc públic està castigat amb una multa de 300 euros o més. En alguns municipis hi ha alternatives educatives que anul·len la sanció.
 Em planto!!!	Reduir el contacte amb altres substàncies.	L’autocultiu t’estalvia el contacte amb els <i>camells</i> però continua sent il·legal.

Apartat	Objectius	Informació als joves
 La cuina del cànnabis	Reduir els riscos del consum menjat.	Els preparats culinaris amb cànnabis tarden més temps a fer efecte i pot ser que sigui al·lucinogen.
 Quan em passo?	Trencar el mite que el cànnabis no provoca addicció. Donar elements per saber quan s'està enganxat.	Si en busques amb ànsia, en fumes molt i arreu, la <i>postura se't</i> fa curta, et proposes no fer-ho i acabes dient <i>passa-me'l</i> , la teva gent et fa un toc... potser tens un problema.
 Tràfic?	Informar sobre les conseqüències del tràfic.	Amb 18 anys o més, si t'acusen de tràfic et poden caure entre 1 i 3 anys de presó. Si ets menor, des de serveis a la comunitat fins a internament. Sense papers, poden tramitar-te una expulsió.
 Tu el rules i jo...	Prevenir la pressió de grup per consumir.	Pots tenir moltes raons per no fumar-ne ara i aquí o, fins i tot, deixar-ho. Respecta la gent que hagi decidit no fumar.
 Rostres pàl·lids	Reduir les conseqüències d'una baixada de tensió.	Fumant pot <i>pillar-se una blanca</i> o baixada de tensió o produir-se un desmai.
 Pensa-t'ho bé!!!	Prevenir el consum d'altres drogues il·legals.	Les altres drogues són completament diferents als <i>porros</i> en les conseqüències i en el marge de control personal.
 Contraindicacions	Prevenir-ne el consum en persones en les quals està contraindicat.	No en fumis durant l'embaràs, si tens problemes respiratoris o cardiovasculars, o pateixes trastorns psicològics.

Altres materials

A continuació, us indiquem altres materials preventius que recomanem.

MATERIAL	DESCRIPCIÓ
<p><i>Drogues i lleis</i></p> 	<p>Llibret informatiu en format A5 sobre les disposicions legals que giren entorn de les drogues. Aborda la qüestió de la tinença il·lícita de drogues i el tràfic de drogues en general, i del cànnabis en particular. Proposa pautes administratives i penals per evitar problemes legals. Elaborat per Energy Control en un llenguatge proper, respon les diferents preguntes que puguin sorgir dels joves amb relació a aquest àmbit.</p>
<p><i>Connecta amb els teus fills: Quan als pares ens preocupen els porros</i></p> 	<p>Llibret educatiu sobre el cànnabis adreçat a mares i pares i a professionals que intervenen amb ells. Dóna eines als pares i mares per parlar amb els seus fills sobre el cànnabis. Amplia els continguts de la guia <i>Connecta amb els teus fills</i>, específicament les preocupacions i els dubtes relacionats amb els porros. Forma part d'un programa més ampli de tallers per famílies.</p>

PAUTES EDUCATIVES I LÍNIES D'INTERVENCIÓ

Els joves amb els quals treballem

Com ja hem dit, l'edat del grup diana és un criteri fonamental a l'hora de definir els objectius i les línies d'abordatge. Com a edat orientativa, recomanem l'ús d'aquesta guia en joves **a partir dels 16 anys**. Això respon a aspectes tant de maduresa física o biològica com de desenvolupament psicosocial.

A mesura que l'edat i/o la capacitat de responsabilitzar-se augmenta, cal fomentar el diàleg i treballar des del respecte a les decisions dels joves i a la seva llibertat personal. Aquesta, tanmateix, hauria d'estar en sintonia amb la de les altres persones (amics, família, veïnat, etc.).

Tot i així, s'haurien de tenir en compte altres variables, de manera que es modifiquin substancialment algunes de les pautes ofertes. És el cas de:

El **sexe**: les noies acostumen a fumar-ne menys vegades i en menys quantitat, els nois acostumen a comprar-ne més que elles, etc.

L'**ètnia**: els joves magribins en fan un ús més normalitzat que els llatins o els pakistanesos, per vendre'n es pot obrir una ordre d'expulsió, etc.

L'**equilibri social i individual**: els joves amb trastorns mentals o amb predisposició a tenir-ne no n'haurien de fumar, els que es troben pro-

pers a situacions d'exclusió social els pot dificultar encara més la seva plena integració, etc.

El **context sociofamiliar**: la dinàmica familiar pot afavorir una excessiva normalització o problematització del consum, si tenen expedients oberts amb mesures o penes judicials tenen més riscos...

En qualsevol cas, l'ús de drogues en general –i del cànnabis en particular– no és sinó un aspecte més en l'educació dels joves. Altres aspectes com ara tenir cura d'un mateix físicament, psíquicament i emocionalment, ser una persona solidària i crítica, tenir cura de la salut social... són possiblement tan importants com el fet de fumar-ne o no de la manera en què es fa.

Tenint en compte tots aquests elements de forma prèvia, a les pàgines següents trobarem un quadre resum que pot servir com a primera orientació en l'abordatge educatiu. El quadre s'ha elaborat a partir de l'encreuament de dues variables: **la franja d'edat** i **el consum o no de cànnabis**.

En primer terme, hi ha les pautes i les línies d'intervenció proposades en contexts on no fumar cànnabis sigui àmpliament preponderant tant si es tracta de joves de 16 anys o menys, com si el grup en el qual s'intervindrà es componen de joves més grans. En segon terme, hi trobarem els mateixos subgrups etaris però dirigits a contexts o grups en els quals fumar (algun cop, ocasionalment, quotidianament) sigui habitual o normal.

En algunes de les pautes o línies d'intervenció es proposen parts del material *Que ruli...* com a material didàctic complementari. És a dir, podem treballar amb una o diverses pàgines del *Que ruli...* de forma independent si considerem que aquestes il·lustren correctament les qüestions que volem tractar, sense necessitat de facilitar tot el manual als joves.

NO FUMEN CÀNNABIS

FINS ALS 16 ANYS

Cal treballar els **aspectes actitudinals**, més que els informatius.

S'ha de **potenciar l'abstinència**, pel risc associat amb el consum a aquestes edats als trastorns mentals i altres conseqüències indesitjables. Hauria de quedar clar que a aquestes edats consumir-ne té molts **més riscos**.

QUI FUMATÉ LES SEVES RAONS, QUI NO FUMA TAMBÉ

Poden recomanar-se **conductes de protecció**, com ara no anar amb gent que fuma.

En cas que es tingui curiositat per fumar-ne, es pot recomanar **esperar un temps**.

A PARTIR DELS 17 ANYS

Es pot fer un abordatge més **neutre i informatiu**, per tal de donar eines perquè puguin decidir si fumar-ne o no.

Es pot intervenir per procurar una **actitud respectuosa** amb els que sí que en prenen (decisió tan respectable com la seva), i entendre que tots dos grups poden compartir espais (com ara estar a la plaça).

AQUÍ TOTS ANEM DEL MATEIX PAL

Pot suggerir-se **formes de mantenir una abstinència** en un entorn amb consum, com ara passar un *porro* sense dir res.

QUI FUMATÉ LES SEVES RAONS, QUI NO FUMA TAMBÉ

Si **es té curiositat** per fumar, es pot donar informació sobre els possibles riscos associats i la manera de prevenir-ne el consum quotidià.

EN FUMEN

FINS ALS 16 ANYS

És convenient prevenir l'ús quotidià i aconseguir-ne un ús més ocasional o **recreatiu** (vacances, caps de setmana, etc.)

Es pot potenciar que facin un consum **prudent**, en lloc del característic d'aquestes edats: molta quantitat en poc temps abans d'anar a sopar a casa. Cal valorar les repercussions de l'ús en el **clima familiar**.

És millor que emprin **preparats suaus** i **evitar** especialment les varietats més psicoactives i potents.

TRES EN UN

Cal donar eines per **prevenir una intoxicació** (lipotímia) i actuar davant una reacció indesitjada en un o una col·lega.

QUINA RATLLADA T'ESTÀ PILLANT, NEN

Han de respectar els que no en fumen i procurar que la seva **decisió individual** no es faci de grup.

Cal fer èmfasi en el fet de no associar-ne l'ús a la **feina, els estudis i la conducció de motos** (pel risc d'accident i la disminució en el rendiment).

LIANT-LA A L'INSTITUT, MUNTANT UNA BASTIDA FUMAT

A PARTIR DELS 17 ANYS

Cal fer un èmfasi en el fet de no associar-ne l'ús a la **feina, els estudis i la conducció de vehicles** (pel risc d'accident i la disminució en el rendiment).

LIANT-LA A L'INSTITUT, MUNTANT UNA BASTIDA FUMAT

S'ha d'informar sobre les possibles conseqüències indesitjables pel que fa al **tractament legal**. En concret, amb relació a les sancions administratives i –especialment– les conseqüències penals.

FUMAR A LA PLAÇA

Es pot suggerir augmentar la prudència quan es tracta d'emprar **marihuana i preparats culinaris** (tots dos tenen més riscos psicològics).

Es poden donar formes de detectar i actuar davant una relació de **dependència i/o addicció**.

TU A MI NO EM DIUS EL QUE HE DE FER

És necessari diferenciar les actituds i conductes individuals i gregàries associades al cànnabis de les que cal tenir si es consumeixen **altres drogues il·legals**.

PILLANT MATERIAL

Nosaltres com a professionals: preguntes per aturar-se i pensar (abans, durant i després de la intervenció)

A vegades la dinàmica i el ritme de la nostra feina, no ens ho posa fàcil per aturar-nos, pensar i definir (o redefinir) què fem, com ho fem i amb qui ho fem. Aquestes qüestions pretenen facilitar-nos –de forma individual o a tot un equip– una reflexió sobre el nostre treball relacionat amb el cànnabis i els seus problemes associats:

1. On ens situem entre les dues visions antagòniques del cànnabis? És una droga que causa un grau alt de problemàtica (perspectiva d'alguns mitjans de comunicació) o és innòcua (perspectiva d'alguns joves consumidors)?
2. Situem les seves propietats terapèutiques en un context de malalties o patologies (quimioteràpia, glaucoma, VIH...) o entenem que també es poden ampliar a situacions quotidianes –automedicació per relaxar-se, regulació del propi estat d'ànim?
3. Treballem des de les nostres vivències relacionades amb el consum –habitual, esporàdic, inexistent– o prenem una actitud neutra des de la distància?
4. Reforcem l'opció de no consumir entre els que no consumeixen, també quan intervenim en espais on es fuma (places, parcs) i grups que consumeixen?
5. Estem segurs que els materials de reducció de riscos i danys no són accessibles per a nois i noies massa joves?
6. Partim d'una visió del consum amb un tarannà de normalitat –malgrat que té un tracte il·legal– o entenem que l'ús, en principi, és problemàtic?
7. Emprem referents naturals dels joves com a canals per al repartiment dels materials i les actuacions de caràcter preventiu?
8. Impliquem en les actuacions a empresaris de l'oci nocturn o altres negocis que també intervenen amb joves –i sovint– s'ocupen i es preocupen per ells?
9. Adaptem les nostres intervencions a les peculiaritats de cada persona (capacitat d'autoregulació, possible presència de trastorns men-

tals, tendència al control o a l'actuació compulsiva, problemàtica social o familiar, etc.) o tenim un discurs estàndard?

10. Coneixem algun centre de tractament adaptat a la realitat dels joves a on es puguin derivar els casos amb una dependència greu o a on es pugui fer un tractament de deshabituació per no pagar una sanció administrativa?
11. Ens posicionem d'alguna forma davant de la il·legalitat i de les lleis que fan referència (penal i de seguretat ciutadana)?
12. Ens sentim més còmodes amb un llenguatge proper i informal, o preferim un to més distant d'acord amb la nostra condició professional?
13. Sabem com respondre d'una forma educativa si ens ofereixen cànnabis –en abordatge en un medi obert– o si ens demanen sobre la nostra opció personal davant del consum?
14. Pensem que la millor opció sempre és no fumar-ne o valorem que el consum pot ajudar a madurar en el procés vital d'alguns joves?
15. Tenim pautes d'abordatge diferent en funció del sexe dels joves, de si es tracta d'un consum de marihuana o d'haixix, de si es té 15 anys o 20, de si es té una personalitat o una altra?

Fer-nos preguntes –qüestionar i qüestionar-nos– és sovint més interessant que trobar respostes (o no), que siguin les adients (o no), que sempre segueixin la mateixa línia (o no), o que coincideixin amb les propostes d'aquesta guia (o no).

La pràctica del dia a dia i de cada tarda, el contacte amb els joves i les seves diverses realitats socials i individuals, el descobriment d'abordatges que tenen èxit i els aprenentatges derivats dels abordatges que no en tenen, és el que ens anirà responent el què, cosa que ens donarà coherència i sentit a la nostra feina i posarà en sintonia els objectius dels joves amb els nostres.

PROPOSTES D'INTERVENCIONS PER ESPAIS

Hi ha una sèrie d'espais on podem intervenir amb els joves com a professionals socials o de la salut: medi obert, espais juvenils, centres educatius de lleure, espais de festa, establiments d'oci nocturn, centres educatius i ocupacionals i la universitat. A continuació, us proposem abordar cada espai segons les seves característiques o les dels joves que en són usuaris, algunes de les intervencions que es poden portar a terme i els materials preventius que creiem que es poden utilitzar.

MEDI OBERT

Intervenció en espais informals de reunió i trobada de joves (parcs, places...)

Característiques

- És l'espai per excel·lència de consum de cànnabis entre la població usuària més jove.
- És un espai de trobada grupal, cosa que fa més fàcil la pressió per al consum d'uns envers els altres (envers els no consumidors o entre els mateixos consumidors).

Intervencions

- Lliurament de materials preventius.
- Abordatge educatiu informal mitjançant la relació.
- Informació explícita dels temes legals, atès que es tracta d'un espai amb alt risc de rebre sancions o denúncies per via penal.
- Seguiment continu dels joves que consumeixen freqüentment i continuadament.
- Detecció del tipus de consum de cànnabis i de la seva possible relació amb altres substàncies amb més riscos

Materials recomanats

Drogues i lleis

Informa sobre riscos legals associats a l'ús en espais públics.

Cannabing

Serveix com a *targeta de presentació* de l'equip educatiu i del seu interès en el tema del cànnabis.

Que ruli...

S'aplica en casos de joves consumidors amb els quals ja es té una relació de confiança.

ESPais Joves

Casals de joves, punts d'informació juvenils, locals d'associacions juvenils (entitats juvenils, centres socials ocupats o autogestionats, ateneus, locals de reunió privats, colles de diables...)

Característiques

- Són espais de referència i relació per a adolescents i joves en el temps d'oci.
- Tenen finalitats lúdiques i festives on es poden donar consums.
- Poden tenir professionals com a referents (casals o espais joves) o no (funcionen amb líders o espais assemblearis).
- Hi accedeixen joves consumidors i no consumidors.
- Si són espais de gestió pública, hi estarà prohibit fumar. Si són de gestió associativa pot donar-se un consum habitual.

Intervencions

- Gestió del consum i/o la venda, dins de l'espai o pels voltants.
- Organització de xerrades, debats, taules rodones o activitats recomanades.
- Abordatges individuals i/o grupals en casos de consum (moderat o problemàtic).
- Assessorament tècnic sobre el tema a referents o líders dels moviments juvenils.
- Lliurament personalitzat o anònim de materials preventius.

Materials recomanats

Que ruli...

Molt complet per abordar el consum a l'espai mateix.

El fet que hi hagi tècnics o altres referents dóna peu a treure el màxim profit del material.

Cannabing

Material adient per lliurar-lo durant les activitats que organitzen i que atrau l'interès de molts joves.

Drogues i lleis

Material adient per informar sobre drogues i legislació. El tema legal pot usar-se de ganxo per introduir aspectes de reducció de riscos.

CENTRES EDUCATIUS DE LLEURE (ESPLAIS, AGRUPAMENTS, CASALS...)

Grups d'adolescents i joves dinamitzats per monitors joves

Característiques

- Tipologia d'educadores i educadors de lleure en una franja d'edat propera a la del grup d'usuaris més grans.
- El consum de cànnabis pot estar tan present en els joves usuaris com en l'equip.
- Conviu en activitats conjuntes (com sortides) nois i noies de diferents edats i amb diferents relacions amb el cànnabis.
- Són espais on es fan paleses situacions de consum i, de vegades, poden iniciar-lo per imitació.
- Es pot tenir en compte desenvolupar activitats amb mares i pares.
- Foment d'activitats educatives i lúdiques com alternativa al consum de cànnabis.

Intervencions

- Assessorament i formació de l'equip de monitors en temes d'educació per a la salut.
- Gestió del possible consum que pugui fer l'equip de monitors de cànnabis.
- Consensuar normes sobre el consum a les sortides valorant les possibles repercussions en els més petits.
- Facilitar models educatius per gestionar el consum dels joves.
- Prevenció i definició de línies d'actuació davant la possible tinença o consum en sortides (colònies, excursions, etc.).

Materials recomanats

Que ruli...

Útil com a complement de la formació i informació dels monitors. La formació en temes educatius de l'equip permet que s'utilitzi com a eina didàctica.

Cannabing

El format i els continguts donen peu a intervencions clares i precises amb joves per als quals el *Que ruli...* pot tenir massa text.

Connecta amb els teus fills: Quan als pares ens preocupen els porros

Pot complementar abordatges preventius amb mares i pares.

CONCERTS, FESTIVALS O FESTES MAJORS

Actuacions festives en moments recreatius (vacances, festes, nits, etc.)

Característiques

- Activitats puntuals que organitzen les comissions municipals de festa major o iniciatives privades (bars, entitats...).
- Es tracta d'espais reservats a la festa on difícilment hi ha espai per a intervencions educatives.
- Pot haver-hi un alt índex de consum d'alcohol i cànnabis.

Intervencions

- Habilitació d'un espai amb suport professional per exposar els materials preventius.
- Lliurament del material amb la compra de tiquets o gots reutilitzables.
- Exposició de materials en un expositor sobre drogues adaptat a espais de festa.
- Espai amb suport de plafons on s'exposin idees, fotografies, etc. en relació amb el tema.

Materials recomanats

Cannabing

Té un format reduït que afavoreix guardar-lo a sobre per llegir-lo el dia següent.

ESTABLIMENTS NOCTURNS

Espais de lleure com bars musicals, pubs, discoteques, etc.

Característiques

- Espais on els propietaris i/o empleats poden estar interessats a disposar de recursos per treballar el consum de cànnabis.
- No només per estar (pre)ocupats en la salut dels clients, sinó perquè poden tenir problemes associats a l'ús de cànnabis al seu local.
- Actuen com a punt de trobada o pas de joves, i poden disposar d'espais per informar-los (fullets, postals, etc.).

Intervencions

- Habilitació o ús d'un espai a la barra o als expositors per al material.
- Organització d'activitats informatives o culturals sobre el cànnabis (videofòrums, debats, exposicions gràfiques, etc.).
- Informació sobre aspectes legals sobre el consum al local.

Materials recomanats

Cannabing

És breu, atractiu, permet una lectura ràpida i és fàcil de guardar per llegir-lo posteriorment.

SECUNDÀRIA POSTOBLIGATÒRIA

Batxillerat i cicles formatius de grau mitjà

Característiques

- L'objectiu dels estudiants acostuma a ser accedir a estudis universitaris, a cicles superiors o incorporar-se al món laboral.
- Hi ha diferències significatives entre l'alumnat d'una mateixa edat amb referència al cànnabis (pel que fa al consum, el coneixement, el punt de vista...).
- La majoria de l'alumnat de batxillerat no té contacte amb el món laboral. L'abordatge pot orientar-se cap a les activitats d'oci i el rendiment en els estudis.

Intervencions

- Selecció del professorat amb més predisposició i coneixements per fer una tasca preventiva.
- Difusió i promoció d'activitats didàctiques per treballar el cànnabis a l'aula.
- Dissuasió de la venda.
- Assessorament en protocols d'actuació en casos d'ús a les instal·lacions, venda o promoció.
- Repartiment de material informatiu de forma selectiva.
- Xerrades de sensibilització sobre els riscos d'accidents de moto i cotxes.

Materials recomanats

Que ruli...

Cal repartir-lo només de forma selectiva; això és, a l'alumnat que està interessat a tenir-lo (per al propi consum o el de col·legues).

SECUNDÀRIA POSTOBLIGATÒRIA

Formació professional i ocupacional

Característiques

- Com que són estudiants que tenen més proper l'àmbit laboral, cal incidir més en aquest abordatge.
- En algunes professions augmenten els riscos d'accident.
- A més de les grans diferències que hi ha entre tipus d'alumnat, és habitual que hi hagi grups amb alta prevalença de consum, freqüència i quantitat emprada.

Intervencions

- Lliurament de materials preventius.
- Activitats que fomentin la prevenció d'un ús quotidià cal recomanar el consum en espais i moments recreatius.
- Xerrades de sensibilització adaptades al món laboral i riscos d'accidents de trànsit amb moto i cotxes.
- Assessorament als equips de formadors i psicopedagògics sobre actuacions davant de casos de consum i/o venda en horari lectiu.

Materials recomanats

Que ruli...

Aprofundeix més en continguts en general i –en particular– en el tema laboral.

L'equip educatiu pot emprar-lo com a eina per abordar el tema.

UNIVERSITATS

Característiques

- La població universitària té índexs alts de consums de drogues legals i il·legals. Malgrat tot, és possible que no en consumeixin quotidianament o que una gran part siguin més conscients dels riscos associats al consum.
- Tenen força iniciatives i organitzacions (socials, polítiques, etc.) dinamitzades pels mateixos estudiants. Quan intervenen en temes de drogues, la majoria de vegades es posicionen a favor del consum i la despenalització de les drogues.
- El consum de cànnabis és elevat, amb tendència a incorporar-se amb molta normalitat en la vida estudiantil.

Intervencions

- Taules informatives conduïdes pels mateixos estudiants en activitats universitàries no formals.
- Jornades informatives organitzades per associacions d'estudiants, grups de voluntariat, setmanes blanques, etc.
- Exposició de materials en un expositor sobre consum de drogues a diferents espais del campus o residències universitàries.
- Donar pautes o derivar a recursos per disminuir-ne o abandonar-ne el consum.
- Xerrades sobre aspectes de maneig del consum (aspectes legals, pistes per detectar usos problemàtics, etc.)
- Formació d'estudiants com a agents de salut.

Materials recomanats

Que ruli...

Per a estands informatius, com a material de suport per a la docència (estudis socials, psicològics, mèdics, etc.) i jornades de formació.

Cannabing

Per a les activitats més lúdiques (concerts, festes universitàries, etc.)

Drogues i lleis

En xerrades sobre temes legals o en parades. El tema legal pot fer-se servir com un ganxo per introduir aspectes de salut.

EXEMPLES D'ACTIVITATS

Tot seguit us proposem una sèrie d'exemples, alguns dels quals són aplicables a diferents espais, d'altres són més específics. Aquests són, per ordre d'aparició: gestió del cànnabis entre els monitors d'un espai jove; debat sobre els aspectes legals del cànnabis; programa alternatiu a la sanció administrativa; treball preventiu aplicat a un centre educatiu; jornada monogràfica sobre el cànnabis; concurs d'art o creació multimèdia; i taller-xerrada per a mares i pares.

GESTIÓ DEL CÀNNABIS ENTRE ELS MONITORS D'UN ESPAI JOVE

**Per a centres de lleure (colònies d'esplais o agrupaments),
viatges de final de curs, etc.**

L'equip de monitors es planteja com treballar el tema del consum propi a la resta de monitors i les implicacions que pot tenir sobre els infants, preadolescents, adolescents i joves de l'esplai i les seves famílies.

A la negociació cal que es pacti el que sigui necessari per prevenir problemes amb els *porros* (inici de l'ús o consum problemàtic) i el que cal fer en cas de problemes:

- Com compaginar un possible consum individual sense implicar l'entitat ni altres persones.
- Com fer que un possible consum no afecti els objectius de la sortida i només sigui de poca quantitat i no sigui consumit davant dels més petits.

S'arriba a un acord tenint en compte la salut individual, el respecte a totes les opcions de consum o no-consum, les possibles repercussions en l'entitat, la família i legals, etc.

En una reunió d'equip es pot parlar sobre l'exemple i el model de consum que adopten els caps i els monitors, i de com ho poden gestionar.

Es pot emprar el *Que ruli...* per reflexionar sobre tots els temes que cal considerar.

DEBAT SOBRE ASPECTES LEGALS DEL CÀNNABIS

Per a un casal de joves, una setmana blanca universitària, etc.

Amb joves associats o organitzats informalment, al voltant del casal es munta una taula sobre aspectes legals, com poden ser, entre d'altres, la legalització o la despenalització del cànnabis. Es decideix qui es convida i com fer-ne la difusió (la formal i la que es fa de boca a oïda).

A la taula, moderada pels joves organitzadors, es pot convidar:

- Una associació que defensi la despenalització del cànnabis.
- Una persona jove usuària de cànnabis que conegui l'experiència de països amb una política més tova (com ara Holanda).
- Una persona experta en temes legals.
- Una educadora o un educador que treballa amb joves.

De la mateixa manera que es planteja el fil de l'argumentació als altres participants de l'activitat de debat, cal que l'educadora o l'educador mantingui un discurs referit als riscos i a l'autogestió de la llibertat individual. D'aquesta forma es complementaran i s'enriquiran les altres perspectives.

En el disseny de la taula no només es té en compte el tractament d'aspectes legals, sinó també com fer un ús amb menys riscos –de salut, socials i legals (penals i administratius)–.

Es pot repartir un exemplar del *Drogues i lleis* i el *Que ruli...* a cada assistent.

PROGRAMA ALTERNATIU A LA SANCIÓ ADMINISTRATIVA

Per a municipis i mancomunitats que intervenen amb menors sancionats a la via pública

Amb la policia local, els mossos d'esquadra i els serveis socials, s'estableix un protocol d'actuació alternatiu amb la tramitació de la sanció administrativa per tinença o consum de cànnabis.

Es tracta d'un programa exemplar pel que fa a la coparticipació i la implicació comunitària.

Cal decidir:

- Què faran els cossos de seguretat i què faran els serveis socials dins el protocol.
- Quins tràmits legals es faran (informació de l'inici del programa a la Direcció General de Seguretat Ciutadana i del desenvolupament amb èxits o no).
- Com s'informarà i qui informarà el o la menor i la seva família de la possibilitat d'acollir-se al programa.
- Què es treballarà amb la família o els tutors.
- Quina activitat socioeducativa es farà amb el o la menor.

Es pot donar el *Que ruli...* al menor per al treball socioeducatiu, i el *Connecta amb els teus fills: Quan als pares ens preocupen els porros* per al treball amb la família o els referents adults.

TREBALL PREVENTIU APLICAT A UN CENTRE EDUCATIU

Per a batxillerat, cicles formatius de grau mitjà, escoles taller, PGS, PTT, etc.

A. Treball amb l'equip educatiu

Si el centre es posiciona sobre el tema i està mínimament format i preparat per abordar-lo, la convivència pot ser molt millor i és més fàcil que la prevenció amb els joves sigui més efectiva.

És un tema que cal consensuar pel que fa al règim intern, com qualsevol altre. En aquest cas, es pot pactar com actuar amb els joves en cas que:

- Assisteixin en el centre sota els efectes del cànnabis.
- En consumeixin en les instal·lacions.
- En venguin o en promocionin el consum en el centre o als voltants.

Per portar-ho a terme, es pot buscar l'experiència d'altres centres que hagin dut a terme un procés similar o l'assessorament (tècnics municipals, ONG...).

B. Treball amb l'alumnat

L'equip socioeducatiu dedica una sessió preventiva sobre el cànnabis per reforçar l'opció dels joves que no en consumeixen i per evitar que els joves consumidors n'usin en entorns laborals. Pot utilitzar aquesta guia per treballar-ho.

Després del treball dut a terme per l'equip educatiu del recurs, es pot organitzar una xerrada o un taller a càrrec d'un especialista per tal d'aprofundir en els continguts i oferir una informació més especialitzada.

Es poden deixar exemplars del *Que ruli...* perquè l'agafin els joves interessats (perquè en són consumidors o perquè tenen col·legues que en consumeixen).

JORNADA MONOGRÀFICA SOBRE EL CÀNNABIS

Per a facultats, espais joves o entitats juvenils

Una associació o organització de joves estudiants poden organitzar una jornada monogràfica sobre el cànnabis (per exemple, el cànnabis lúdic *versus* el cànnabis terapèutic). En cas que sigui un campus universitari, es pot fer des d'un vessant transversal entre facultats (medicina, psicologia, antropologia, estudis socials, etc.).

Les xerrades-taller es poden fer conjuntament entre professionals de l'àmbit (ponència) i l'alumnat (presentació, dinamització i conducció dels debats). Es pot convidar alguna entitat que es consideri d'interès (per exemple, una associació de dones afectades per càncer de mama).

Es poden tractar aspectes com ara:

- Usos terapèutics del cànnabis; estudis i experiències.
- El consum recreatiu i diari de cànnabis: estats i efectes desitjats.
- Més de 5.000 anys d'històries: vaivens d'usos medicinals i prohibicions.
- El cànnabis i la llei: els casos de l'Estat espanyol (lleï penal i de seguretat ciutadana), de França i Holanda.

Depenent de la dinàmica i del volum de participants, es pot donar un exemplar del *Cannabing*, del *Que ruli...* o del *Drogues i lleis* als assistents.

CONCURS D'ART O CREACIÓ MULTIMÈDIA

Per a batxillerat artístic, casals de cultura, escoles d'art o activitats d'àmbit comunitari i ciutadà

Una institució (ajuntament, escola d'art o centre de secundària) o els mateixos joves amb el suport d'aquesta institució poden promoure un concurs d'art o de creació multimèdia.

Amb un premi que actuï com a element de motivació (l'edició del cartell guanyador, la gravació d'un CD del grup guanyador, una quantitat de diners, etc.) es pot obrir un concurs de creacions artístiques que tractin el tema del cànnabis.

Les expressions artístiques i creatives que es poden considerar són àmplies:

- Grafits en una paret.
- Cartells amb un lema per a joves.
- Cançons.
- Programes o falques de ràdio.
- Webs.

A les bases es pot informar dels objectius perseguits i dels requisits demandats a les obres. Per exemple, podrien excloure's les obres que:

- Facin apologia del consum.
- Donin missatges dramàtics o irrealistes sobre el consum.

El jurat pot estar format per professionals de l'àmbit i pels mateixos joves i/o membres de la institució. L'acte de lliurament dels premis pot anar acompanyat d'una xerrada o d'un debat sobre el cànnabis i pot repartir-se el *Que ruli*. Si es fa una festa pot repartir-se el *Cannabing*.

TALLER-XERRADA PER A MARES I PARES

Per a municipis, centres educatius i esplais

Es pot proposar fer un taller a càrrec d'un especialista en prevenció de problemes associats al consum de drogues. Pot organitzar-se conjuntament amb l'AMPA, els tècnics municipals o els professionals del programa Salut i escola.

De fet, els departaments de Salut i de Benestar i Família n'organitzen per tot el territori de forma gratuïta (tallers "Connecta amb els teus fills"). En aquestes sessions, a més dels conceptes bàsics, es fa un abordatge eminentment pràctic i participatiu.

Mitjançant la resolució de casos pràctics amb què habitualment es troben els pares o els tutors, es treballen actituds que a casa faciliten que els joves no n'iniciïn el consum o bé ho facin d'una forma moderada i responsable.

Es pot donar un exemplar del *Connecta amb els teus fills: Quan als pares ens preocupen els porros*. Igualment es pot oferir a les mares i els pares que tinguin fills o filles fumadors de cànnabis, exemplars del *Que ruli...* o del *Cannabing* perquè els donin als seus fills.

ANNEX 1

Recerca avaluativa sobre *Que ruli...* *Manual per a mans properes al cànnabis*

Introducció

Que ruli... és un material de prevenció selectiva de l'ús del cànnabis adreçat a joves consumidors o propers al consum que ha elaborat el Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya en col·laboració amb l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, l'Ajuntament de Parets del Vallès i ASAUPAM, que es reparteix de forma gratuïta pel territori català a partir de la demanda dels professionals que treballen amb joves.

Després d'una primera etapa de difusió, es va considerar convenient fer un estudi avaluatiu per tal de disposar d'una retroalimentació externa pel que fa als materials. Aquesta avaluació s'ha dut a terme segons els tres objectius següents:

- Explorar els efectes que té el *Que ruli...* quan es produeix un accés mediat en la població de joves.

- Explorar els efectes que té el *Que ruli...* quan s'administra sense acompanyament professional en la població de joves.
- Descriure les formes d'apropiació del *Que ruli...* per part de la població juvenil.

D'acord amb els resultats obtinguts, s'ofereix una anàlisi del sentit que el *Que ruli...* pren per als joves quan hi entren en contacte. És a partir d'aquesta exploració que fem una avaluació d'aquests materials pel que fa als efectes en matèria de prevenció. Amb el benentès que no es tracta de saber el percentatge de capacitat preventiva que pot tenir el material, sinó de mostrar específicament quins són els efectes que els materials generen en diferents contextos i poblacions i que es comparteixen col·lectivament.

Metodologia

L'avaluació del material *Que ruli...* s'ha dut a terme a partir d'un enfocament metodològic eminentment qualitatiu. Nombroses vegades s'ha posat de manifest la idoneïtat d'utilitzar mètodes qualitatius de recerca en estudis de caràcter exploratori, en temes sobre els quals no hi ha una informació excessiva.⁵ La metodologia qualitativa resulta primordial quan es volen analitzar determinades situacions, identificar les dimensions més significatives que hi estan implicades i generar orientacions per aprofundir en aspectes més concrets.⁶

D'aquesta manera, per tal d'endinsar-nos en els elements que constitueixen el sentit que pren el *Que ruli...* entre el jovent i per veure quin tipus d'efectes produeixen, traslladarem la nostra atenció als significats i a les formes de donar sentit que sorgeixen a partir dels relats dels joves entrevistats i dels professionals del camp de la prevenció.

En aquest sentit, la tècnica utilitzada per a l'obtenció d'informació intensiva, de caràcter holístic i contextualitzat, ha estat l'entrevista. En concret, la gran majoria d'entrevistes que hem fet són de tipus etnogràfic, per tal de prioritzar la forma en què la persona entrevistada *in situ* expressa amb les seves paraules, experiències i percepcions del *Que ruli...*

5 Per a un aprofundiment sobre aquest punt de vista, vegeu: Berg, B. L. (1998); Buttny, R. (1993); Garcia Ferrando, M.; Ibañez, J.; Alvira, F. (1986); Mishler, E. G. (1995); Ruiz Olabuénaga, J. (1996); Ruiz Olabuénaga, J.; Ispizua, M. A. (1989).

6 Vegeu Brunet, I.; Pastor, I.; Belzutegui, A. (2002).

També hem utilitzat els grups focals com a eina per a obtenir informació. Es tracta d'una eina que permet aprofundir en l'elaboració de significats a partir de la discussió entre un grup reduït de persones (entre sis i deu), amb la qual cosa es fa més èmfasi en la producció de sentit propi de les persones entrevistades.

El procediment de recollida de dades va ser el següent:

- Una entrevista a una de les persones que van dissenyar i crear el material.

- Tres grups focals, distribuïts de la manera següent:
 - Un grup de deu joves entre 15 i 18 anys.
 - Un grup de set joves entre 19 i 22 anys.
 - Un grup de nou professionals de l'àmbit de la prevenció en matèria de drogues.

- Trenta-una entrevistes etnogràfiques a joves.

Totes les entrevistes dutes a terme van ser transcrites literalment en la seva totalitat per descriure-les i analitzar-les.

Per poder proporcionar una lectura sistematitzada de les imatges, els significats i les representacions que els joves entrevistats associaven al material *Que ruli...*, hem optat per proporcionar el que en la investigació de tipus etnogràfic s'anomena *descripció densa*.⁷ Es tracta de buscar estructures de significació recurrents en les formes concretes amb què els joves i els professionals donen sentit al cànnabis i als seus usos. Es considera especialment rellevant copsar la gestió del coneixement i de la informació que els joves fan sobre aquesta substància i, principalment i específicament, sobre el *Que ruli...* i en el paper que es donen a ells mateixos en les relacions d'apropiació que estableixen amb aquests materials.

El total de la mostra, tenint en compte les entrevistes i els grups focals, ha estat de 48 joves. Tots els participants dels grups focals i de les entrevistes tenen garantit l'anonimat durant tot el procés avaluatiu. Les categories amb què es va treballar són les següents:

7 Per a un aprofundiment en el concepte de *descripció densa*, vegeu Geertz, C. *The interpretation of cultures*. Nova York: Basic Books, 1973, y Velasco, H.; Díaz de Rada, A. *La lógica de la investigación etnográfica*. Madrid: Trotta, 1997.

→ Consum

- Consumidors habituals: 10
- Consumidors esporàdics: 7
- No consumidors: 14

→ Gènere

- Nois: 16
- Noies: 15

→ Edat

- Grup I (de 15 a 17 anys): 15
- Grup II (de 18 a 22 anys): 16

→ Població

- Poblacions grans (més de 150.000 habitants): 12
- Poblacions mitjanes (de 10.000 a 150.000 habitants): 7
- Poblacions petites (menys de 10.000 habitants): 12

Resultats

Dinàmiques de coneixement del cànnabis

Un dels primers elements que crida l'atenció és el fet que tots i cadascun dels joves entrevistats afirmen conèixer i relacionar-se de forma indirecta, si no directa, amb d'altres joves que consumeixen obertament i activament aquesta substància. Es fa palès, doncs, que el cànnabis és una substància amb un grau alt i generalitzat de presència entre la població jove resident a tot el territori català.

El *Que ruli...* aterra, doncs, en un context en el qual ja hi ha un coneixement previ significatiu sobre aquesta substància. La via principal d'informació sobre el cànnabis i el seu ús en la població jove entrevistada sembla articular-se, principalment, al voltant de la transmissió oral dins el **grup d'iguals**. Sembla que els joves saben allò que saben respecte al cànnabis i als seus usos, efectes i conseqüències per mitjà de la informació generada i compartida en el grup i amb el grup d'iguals. El grup suposa el principal fòrum de generació i intercanvi de coneixement sobre aquesta substància i d'altres. Aquesta generació de coneixement l'hem d'emmarcar més enllà d'un simple intercanvi d'informació, i és que, com indica

Funes (1996), "els usos de drogues acostumen a ser potents generadors d'identitat provisional a l'interior d'un grup"

"Doncs amb los meus amics. És tot a base d'amics. O sigui jo tinc aquest amic que n'ha fet o que té sa germà gran que en fa. I sa germà ho va saber d'un altre que abans també ho va fer aixins. Qui va començar no ho sé però tot va anar corrent aixins."

El grup d'iguals, tot i que suposa la via principal de gestió del coneixement d'aquesta substància, no es troba exempt de dèficits. Així, sovint es considera com a poc fiable, i això és degut principalment al fet que s'hi percep una significativa manca de rigor en la qualitat del coneixement transmès.

"Jo crec que, bàsicament, ja no la informació que et donen a l'escola, però acostuma a ser més aviat, "no fumeu, és dolent, les drogues no se què". I la informació jo crec que, bàsicament, és de boca a boca, llegendes urbanes, bastant dolenta, bàsicament, jo crec."

A més, una via important d'informació està constituïda pels diferents agents vinculats als centres educatius i els professionals de la prevenció, així com les campanyes informatives en matèria de drogues. Parlariem d'una transmissió de coneixements institucionalitzada. Una de les conclusions principals que es poden extreure és com més proximitat amb el cànnabis més allunyament i rebuig pel que fa als **missatges institucionals**. Aquest rebuig, a priori, s'explicaria a partir de la percepció d'un marcat biaix en el discurs dels missatges institucionals que tendeix a justificar i legitimar posicions contràries al consum de tota droga il·legal i que evita establir distincions entre les diferents substàncies. En aquest sentit, no és d'estranyar que trobem un gran nombre de joves que consideren les informacions institucionals com a poc fiables pel que fa a la qualitat de la informació emesa.

"A ver, siempre es bueno que te prevengan contra las drogas, pero, no sé, podrían dar más información detallada de los efectos y todo eso, porque si te dicen que son malas pero no te dicen si tomas tal te puede pasar eso... o sea que no tomes porque te puede pasar eso. O sea, que no te dan información."

Així mateix, en el discurs institucional tradicional també semblaria apercebre's una forta càrrega directiva i un evident component imperatiu. Sembla que aquest component directiu i imperatiu percebut en els missatges institucionals tradicionals pot incentivar, en molts casos, actituds acti-

vament reactives envers el que s'exigeix. Això es fa notar especialment dins el col·lectiu de joves adolescents, entre els quals la transgressió té un paper molt rellevant en els processos de creació de la identitat. I és que, com indica Funes (1996), les noies i els nois adolescents tendiran a consumir drogues –legals o il·legals– de la manera menys institucionalitzada possible.

Davant d'aquestes percepcions, a més, ens trobaríem davant d'una manca de respostes concretes a les qüestions específiques que sorgeixen respecte al cànnabis i a les seves particularitats. Sembla que el conjunt dels missatges institucionals –arribin bé per mitjà d'agents educatius o bé a través de campanyes informatives– no satisfan genèricament les necessitats d'informació específica al voltant del cànnabis com a substància diferenciada de la resta de drogues. Així doncs, es detecta la demanda d'un tractament informatiu específic per al cànnabis. Aquesta manca d'informació especialitzada es tradueix en una manca de resposta a les qüestions específiques que interessin i preocupen la població jove respecte a la seva relació amb aquesta substància concreta.

“Que... et diuen que totes les drogues són igual de dolentes, que et matxaquen igual i et foten unes imatges súper impactantes, que tampoc és això, i no... o sigui, no et diuen per què no has de drogar-te, saps? et diuen que no et droguis i punto. Ni què és lo dolent que té, ni què és lo bo que té, ni re. “Y abre los ojos y te meto un gusano por la nariz” però... no et diuen res més.”

En aquest sentit, cal fer notar que l'**alarmisme** generat per les campanyes informatives sembla efectiu per al no-consum tan sols sobre una part de la població jove que no consumeix cànnabis. En termes generals, però, cal dir que la gran majoria de les noies i dels nois entrevistats –i cal incloure aquí la totalitat dels qui afirmen consumir la substància i una bona part dels qui afirmen que no la consumeixen– desaproven aquesta estratègia institucional.

Sembla que el potent alarmisme generat pels missatges institucionals pot comportar una forta dissonància respecte a la realitat social i experiencial viscuda per la població jove i per la no tan jove –en aquest punt es produeix una remarcable coincidència d'opinions entre els joves i els professionals entrevistats. Així, sembla que l'aflorament d'aquesta dissonància comporta unes conseqüències força contraproductives.

L'alarmisme generat comporta un prejudici i un descrèdit que es generalitza, a priori, per al conjunt de missatges que formulen les instàncies institucionals en matèria de drogues. De la mateixa manera, semblaria que aquesta pèrdua de credibilitat afecta de forma directa el treball preventiu que puguin fer tots els agents professionals i educatius que estiguin vinculats, d'una manera o altra, als diversos cossos institucionals. Com explica aquesta educadora

“Sí, jo amb això estic d'acord, eh? que amb missatges que siguin alarmants i després hi ha un consum, si realment m'ho passo molt bé i no em passa tot allò que m'estaven dient que em passaria, fa pensar que el qui m'ho estava dient deia mentides, vull dir, perdem tota la credibilitat.”

L'alarmisme vinculat al consum de drogues pot comportar una inversió de les conseqüències esperades sobre les persones consumidores i/o potencialment consumidores. Així, d'una alta percepció de risc inicial es pot passar directament a una percepció de risc zero. En conseqüència, el que hem vist fins ara ens porta a confirmar el fet que, tal com apunten Costa-Pau i Vendrell (2001)

“Sovint, els missatges preventius ‘contra’ les drogodependències dictats per les autoritats sanitàries han estat percebuts per alguns (amplis) col·lectius juvenils com una amenaça contra la pròpia idiosincràsia i tarannà, denunciant-se alguns cops l'escassa sensibilitat cap a les normes grupals i en altres generant un efecte contraproductiu respecte dels objectius proposats.”

Amb tot això, trobaríem un conjunt d'efectes contraproductius o, més concretament, “efectes contrapreventius” del discurs tradicional basat en els paradigmes moral i assistencial i en el model d'abstinència. En vista de tots aquests elements, i davant de la inexistència d'una definició de consens pel que fa a aquest terme, definirem *contraprevenció* en matèria de drogues com ‘l'acció i l'efecte no desitjat d'una política preventiva que es contradiu amb els objectius inicials d'aquesta. Es tracta d'una fabricació inesperada de factors que actuen promovent el consum i les eventuais problemàtiques que s'hi associen.’

Els joves i el *Que ruli...*

Quotidianitat i materials

Els nois i les noies entrevistades atorguen un **sentit de realisme** al *Que ruli...*, i l'entenen com a objectiu. Aquest sentit ens parlaria més de la relació entre el *Que ruli...* i altres materials i/o campanyes amb les quals els joves havien estat en contacte que no pas del mateix *Que ruli...* en si. Aquesta atribució de realisme vindria donada, bàsicament, pel canvi qualitatiu que suposaria per a la població jove el discurs i els continguts presents en els materials.

“No sé, perquè parla des del punt de vista que ho han viscut de prop però també ho miren objectivament volguent dir... saps? allò... hi veuen els pros i els contres.”

Les noies i els nois es troben amb uns materials que els parlen de situacions i contextos que els són coneguts i familiars. Hem trobat molts casos de joves que ja havien viscut situacions similars a les exposades en alguns dels fragments presents en els materials. Aquesta característica permet que els joves se situïn ràpidament en el que els plantegen els materials. Podem dir que es parla d'un lloc conegut pels joves (l'institut, la plaça, els amics), etc.

Per tant, a diferència del que aquests joves havien vist fins ara, el *Que ruli...* no se centra en aspectes negatius que el cànnabis pugui presentar *per se*. Ens trobem davant d'un discurs d'una gran amplitud explicativa que majoritàriament exposa uns continguts situacionals, tot problematitzant certs elements presents en aquestes situacions. No es produeix una problematització en genèric sinó que el que es problematitza en els materials és concret i situat en un context determinat. Així, no es problematitzaria el consum *per se*, sinó el consum en situacions i espais concrets, en moments personals complexos o amb substàncies adulterades o de mala qualitat. De la mateixa manera, els aspectes positius també quedarien reduïts a certs moments i espais.

La població jove valora molt positivament aquesta amplitud discursiva, ja que no negaria la seva experiència personal. I aquest és un dels atractius principals del *Que ruli...*, que sense negar l'experiència de les noies i els nois joves els posa en dubte la qualitat de la seva relació amb el cànnabis. El treball educatiu o la reflexió del material no recau sobre l'essència del

cànnabis sinó més aviat sobre les decisions que els joves poden prendre en el seu context quotidià i sobre les seves actituds i responsabilitats respecte d'aquestes realitats pròximes a aquesta substància.

“Sí, penso que és una manera de canviar, perquè si t’ho prohibeixen ho faràs, i, i és que és això, et passen un fullot d’aquestos que... no fumis, no ho facis, no sé què, i *bueno* llavons ja se sap que la gent... ara ho faré, allò que... provar-ho a vere si és veritat tot això. En canvi d’aquesta manera t’ho *explica*, lo que té, que si fumes, et pillà un *xungo*, que si... o si no fumes tant no sé què, que n’hi ha que los enganxe més i n’hi ha que no tant... t’ho explica.”

Resumint aquests últims paràgrafs podríem dir que el *Que ruli...* és un material proper a la realitat de la població jove d’entre 15 i 22 anys i, més concretament, a les relacions que aquesta població estableix amb el cànnabis.

Apropiació dels materials

Tot i que en alguns casos el que s’hi exposa ja es coneix, les informacions presents en els materials prenen un elevat sentit d’utilitat per als joves ja que els donen elements quotidians que han de tenir en compte amb la seva relació amb el cànnabis i amb els possibles efectes i conseqüències que es poden derivar del consum. Tot i això, aquest sentit d’utilitat no quedaria restringit als col·lectius de joves que consumeixen la substància. Els materials també treballen el respecte a les diferents posicions que es poden adoptar amb relació al cànnabis, tant si es consumeix com si no es consumeix. En contextos juvenils ens trobem sovint en situacions en què el que està normalitzat és precisament el consum de cànnabis, de manera que el noi o la noia jove que no consumeix sovint es veurà en l’obligació de justificar la seva diferència amb la norma, això és, el no-consum. Aquest fet pot esdevenir una font de pressió per al jovent no consumidor.

“No sé, que està bé que et diguin que fumis si vols i que si no *pues* que et posis fort, vull dir, que cadascú faci el que vulgui, tant si és fumar com si no.”

El sentit del respecte envers la lliure decisió sobre el consum i sobre el no-consum és un punt completament present en el discurs i els continguts del material. Arribats en aquest punt, cal matisar que el respecte pel que fa a la decisió dels joves que sí consumeixen hauria de treballar-se més aviat amb la població adulta, que és la que principalment problematitza el consum de cànnabis. Entre la població jove, com hem dit, el cànnabis està

majoritàriament normalitzat i desproblematitzat, amb la qual cosa el sentit del respecte s'ha d'orientar cap a la població no consumidora, que tot sovint és la que apareix com a "diferent".

D'aquesta manera, veiem com el *Que ruli...* proporciona arguments renovats a la població jove i adolescent que no fuma cànnabis per mantenir-se en una posició de no-consum. Les noies i els nois que decideixen no consumir aquesta substància freqüentment ho fan sense disposar d'un repertori d'arguments sòlids amb els quals afermar la seva decisió. El *Que ruli...*, en parlar obertament i en profunditat dels diferents contextos d'ús del cànnabis, de la seva composició, dels riscos associats al consum, etc. proporciona precisament una bateria d'arguments que permeten al jove no consumidor consolidar-se en la seva posició i argumentar-la còmodament.

Sembla que, un cop llegit, els mateixos joves fan circular el *Que ruli...* Això mostra el grau de confiança que reben els materials. En aquest sentit, observem com el *Que ruli...* esdevé un material útil i de referència per al jovent. Ara bé, com qualsevol producte de la nostra societat, el *Que ruli...* pot consumir-se i, per tant, esgotar-se, en una sola lectura. Veiem, doncs, com molts dels joves es desenten dels materials un cop els han llegit. Tot i això, hem detectat que els principals motius d'estancament o ineficàcia són, d'una banda, la no-lectura i, d'una altra, el temor de ser socialment rebutjats (sobretot en el cas dels més menuts), temor que s'originaria a causa de la inseguretats en un mateix respecte a la definició identitària en el grup d'iguals.

"Això depèn de l'amic, perquè hi ha amics que saps com són i que si els hi dius que fumar és dolent te diran calla *capullo* i n'hi ha que si els hi dius que fumar és dolent i et diran és veritat. I això, depèn de a qui li dones t'ho fot pel cap i depèn de qui..."

Igualment, cal ressaltar el fet que el *Que ruli...* serveix en alguns casos com a frontissa per aproximar els agents professionals a la població jove. Els professionals l'han utilitzat de vegades com a base per treballar els riscos associats al consum de cànnabis. Les característiques del material han servit a moltes i molts professionals com a eina discursiva i operativa a l'hora d'encaixar les realitats dels joves amb qui s'està fent una acció educativa. Ens hem trobat amb diverses experiències de professionals que utilitzen el *Que ruli...* per aproximar-se a la població jove i, així, dur a terme la seva tasca educativa. Ara bé, a causa del valor idiosincràtic de cada activitat educativa, els agents professionals han hagut d'adaptar i transformar els

materials segons les especificitats pròpies del seu territori d'acció. Així, per exemple, l'apropiació dels materials passaria per establir converses únicament al voltant d'algun dels paràgrafs dels materials o bé fer-ne fotocòpies per desnaturalitzar el caràcter institucional. Sempre hi hauria alguna cosa per modificar: l'especificitat de les realitats i de les poblacions amb què treballa el col·lectiu de professionals són, a priori, il·limitades. Mitjançant les transformacions i les apropiacions dels professionals, el *Que ruli...* adquireix un valor d'utilitat educativa en contextos molt diversificats.

Accés sense mediador

L'accés sense mediador⁸ del *Que ruli...* acostuma a implicar una pèrdua de la proximitat i, per tant, del valor d'utilitat, ja que si no emergeix una motivació per al contacte no es produeix la lectura dels materials. En aquest sentit, el *Que ruli...* esdevindria ineficaç, i perdria aquesta via de contacte directe i, amb aquesta, el potencial preventiu. Però també cal dir que no és necessària la lectura global del text per poder-ne treure profit. L'estructura per apartats autònoms, però connectats entre si, permet que la lectura parcial, per exemple, d'un sol apartat, també adquireixi un sentit estructurat. Així doncs, no és necessària una lectura global i completa dels materials per poder parlar d'eficàcia. Ara bé, creiem que les característiques del *Que ruli...* fan els materials prou encisadors un cop se n'ha començat la lectura, de manera que la majoria dels lectors i les lectores potencials l'acaben de llegir fins al final.

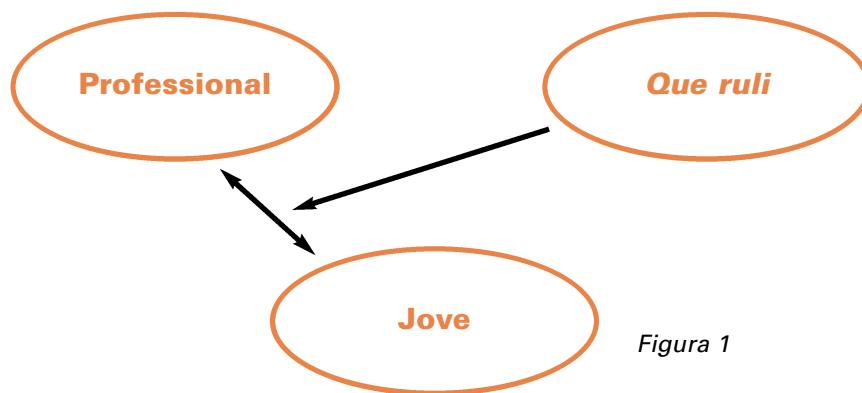

Figura 1

⁸ En aquests casos, ens referim a les situacions en què el *Que ruli...* es troba dipositat en un espai sense que ningú ni res no l'encamini cap a la mà de la gent.

Accés amb mediador

A la figura 1 hem vist com el *Que ruli...* feia d'operador entre el jove i el professional, cosa que permet una via de connexió i d'apropament entre les seves dues realitats. Ara l'operador és la figura del mediador, el qual enceta una via de connexió entre els materials preventius i els joves.

Si aquest mediador és un professional que ja té la confiança de la noia o el noi, el sentit de proximitat que es desprèn dels materials s'anticiparà i accelerarà. A més, el valor d'utilitat del *Que ruli...* augmenta si aquest va acompanyat per un agent professional, el qual pot estimular certes reflexions concretes referides a algun punt conflictiu en la relació de la noia o el noi amb la substància.

"Porque es una cosa que, creo, todo el mundo debería leerla. Para saber de qué va todo y antes, prevenirte y saber lo que estás haciendo."

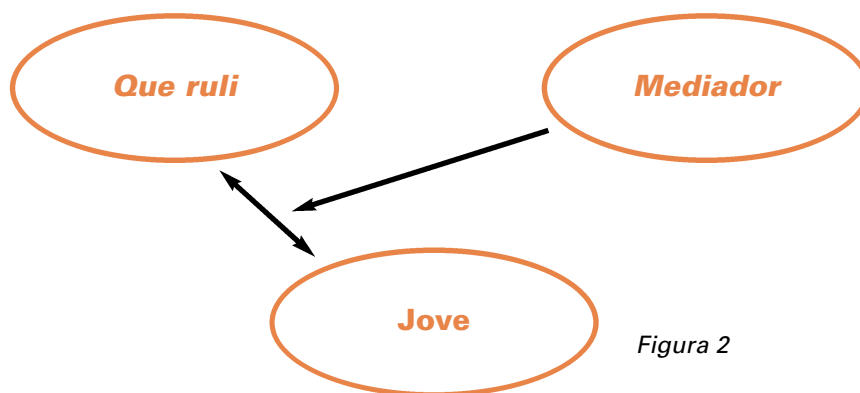

Figura 2

Conclusions

Abans de res, cal evidenciar el fet que el *Que ruli...* no genera en cap cas ni en cap moment un desig de consumir cànnabis mentre es llegeix ni després de llegir-lo. Cal, doncs, desestimar explícitament aquesta possibilitat i subratllar el seu caràcter no contrapreventiu pel que fa a una eventual incitació d'un consum experimental en noies i nois que no consumeixen cànnabis. Tampoc en el cas que ja hi hagi una relació de consum amb la substància –ja sigui aquesta de caràcter esporàdic o bé habitual– no apareix un desig renovat de fumar cànnabis.

En el cas dels consumidors esporàdics, la lectura del *Que ruli...* genera una doble reflexió. Molts d'aquests joves tenen dubtes a l'hora de prendre una decisió sobre quin ha de ser el sentit i el desenvolupament del seu consum incipient d'aquesta substància. Així, veiem que el *Que ruli...* proporciona als joves que fumen de forma esporàdica arguments i recursos perquè se sentin segurs en el procés de presa de decisions, sigui quin sigui el sentit final en què desemboqui aquest procés.

Així mateix, diríem que aquests materials animen la població jove consumidora de cànnabis a reflexionar sobre les diverses formes de consum possibles i sobre les implicacions que poden tenir en funció de cada context personal i social. Així, els materials empenyen les noies i els nois consumidors a reflexionar sobre quines pràctiques de consum poden ser més saludables, incloent-hi aspectes sanitaris, socials, familiars, acadèmics, laborals, etc.

Creiem que els recursos i els arguments que es presenten en el *Que ruli...* prenen un sentit d'utilitat i de proximitat hi han participat joves en el procés de construcció. Tant és així que fins i tot el procés per anar validant aquests materials fins arribar al model actual ha disposat de la retroalimentació continuada de diversos grups de joves.

Creiem que aquest punt és especialment important perquè, entre d'altres coses, posa el jovent al bell mig del procés de presa de decisions. Ens estem referint tant al procés de creació com a la gestió quotidiana de les situacions properes al cànnabis. És a dir, se li donen la capacitat i les eines de decisió als joves mateixos.

Tot sovint les polítiques preventives han col·laborat a establir una gran distància entre les persones que les gestionen i les que en reben les conse-

qüències. En aquests materials aquesta distància desapareix. Els joves coparticipen en la gestió del risc i en les seves conseqüències. Concretament, aquest punt no s'hauria d'entendre com el fet de deixar el jovent tot sol. Més aviat el que estariem dient és que s'estableixi un diàleg amb els destinataris de les polítiques preventives perquè incloguin les seves necessitats conceptuals i vitals en el mateix disseny. A més, en atorgar aquesta capacitat de decisió a la població usuària o potencialment usuària de cànnabis s'està fent una acció, no només preventiva, sinó també d'apoderament. Diguem que es dóna veu a la població jove a l'hora de definir la realitat que envolta les drogues, i més específicament el cànnabis; un fet sovint restringit a l'àmbit adult. Així doncs, cal concloure que el *Que ruli...* exerceix de **pont comunicatiu** entre el jovent i les institucions.

Seguint aquesta línia de treball, així com els comentaris i relats del col·lectiu de joves i professionals entrevistats, creiem interessant proposar l'elaboració de nous materials per a mares i pares i per a agents educatius, i fins i tot per als mateixos agents professionals de la prevenció, seguint la metodologia emprada en el mateix *Que ruli...* Tanmateix, és cert que aquests materials podrien presentar algunes deficiències si s'adrecessin a d'altres grups diana. De la mateixa manera que hem valorat el treball de participació dels joves que hi ha en el substrat dels materials, aquest mateix substrat podria incidir en l'aparició de malentesos o en una falta de referents per interpretar-los en el cas que tractéssim amb d'altres destinataris.

Ara bé, aquesta reflexió final ens porta a haver de parlar dels límits que permeten que el material *Que ruli...* esdevingui eficaç. Si bé després d'aquesta recerca coincidiríem en el fet que hi ha una manca de consistència a l'hora de parlar d'atributs contrapreventius del *Que ruli...*, sí que hauríem de parlar d'un context concret i d'una població específica capacitada per rebre'l i comprendre'l.

Així, pel que fa a l'educació primària, és a dir, els nois i les noies fins als 12 anys, conclouríem que en aquest rang d'edat els materials serien totalment ineficaços. Les realitats quotidianes d'aquesta població i els continguts i el llenguatge dels materials suposarien una distància que en faria impossible una comprensió adequada.

En el cas de l'educació secundària, el primer que podem dir, i atenent als darrers estudis estadístics que han abordat aquesta qüestió de forma extensiva, és que la circulació del *Que ruli...* no suposaria la primera font de coneix-

xement i d'aproximació al cànnabis d'aquesta població adolescent i preadolescent. Creiem que per aquest mateix motiu seria apte per als instituts, ja que aquests són específicament un dels principals contextos implicats en la iniciació de les relacions experimentals del cànnabis.

Per reforçar aquesta voluntat d'eficàcia, fariem una clara aposta en el sentit que, en els contextos específics on trobem les primeres relacions d'aproximació al cànnabis, es produeixi un accés al material a través d'un mediador. Així mateix, creiem convenient que la mediació professional es produeixi en el mateix procés de distribució dels materials. Per exemple, poden anar acompanyats d'una xerrada, fet que propicia una socialització més eficaç del sentit i dels continguts del *Que ruli...* D'aquesta manera, no creiem que s'hagi de parlar d'efectes contrapreventius amb relació als joves en aquests contextos però, de ben segur, hi haurà menys eficàcia preventiva si no va acompanyada de mediació professional.

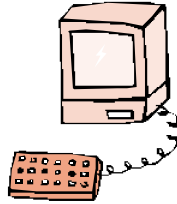
Hauríem de matisar el fet que, tot sovint, es podria donar una mediació a través d'un agent educatiu sense experiència en l'àmbit de la prevenció, per exemple, un professor. En aquests casos, i per tal de garantir l'eficàcia dels materials, s'hauria d'establir prèviament alguna forma de contacte amb els professionals especialitzats en prevenció i, específicament, en matèria de cànnabis, perquè els orientessin i els donessin uns recursos educatius de què no tots disposen.

Tant és així que aquest fet posa de manifest un efecte contraproductiu que aflora ja en molts instituts. Alguns professionals ens han manifestat explícitament que els instituts on treballen veuen el *Que ruli...* com una mena d'apologia de les drogues. Potser el *Que ruli...* no produeix efectes contrapreventius de forma directa, però en tot cas, sí que podria produir efectes contraproductius per treballar la prevenció dins un context on hi hagi adults contraris al tarannà del seu discurs. És a dir, les respostes i reaccions dels agents educatius poden ser contràries i, fins i tot, contradictòries amb el sentit del *Que ruli...*, de manera que generen un efecte de confusió i desorientació en el si del mateix institut (o context, parlant en genèric). Resumint, la mediació professional serà molt més adequada per aquestes edats, segurament fins als 18 anys. Diem adequada perquè la mediació professional ajudaria, sens dubte, a millorar l'eficàcia del *Que ruli...*

Ara bé, a partir de la majoria d'edat creiem innecessària la presència de mediació professional. La qüestió recauria més aviat sobre el tipus d'ac-

cés als materials. Com ja hem vist, amb un accés a través d'un mediador assegurariem en gran part una eficàcia dels materials. La població jove major d'edat presenta moltes menys dificultats a l'hora de llegir els materials, no els troben ni llargs ni pesats, fins tendeixen a fer valoracions amb un alt sentit crític sobre els continguts dels materials. Així mateix, en aquestes edats és molt probable que ens trobem amb grups de consumidors ja veterans (amb diversos anys de contacte, consum i gestió del coneixement sobre el cànnabis).

A partir del que s'ha observat en els joves d'uns 22 anys, podem inferir que, per a aquesta població i a partir d'aquesta edat, els materials poden passar a constituir tot sovint una mena de *divertimento*. En aquestes edats la informació continguda en el *Que ruli...* acostuma a ser coneguda, de manera que es pot perdre part de la proximitat amb el seu dia a dia.

ANNEX 2

Recursos

Altres recursos per a joves sobre cànnabis

Web elpep.info*

EDPAC

Web sobre drogues, sexualitat i pantalles per a joves entre els 14 i 16 anys.
Català i castellà.

<http://elpep.info>

Web laclara.info*

EDPAC

Web sobre drogues i sexualitat per a joves partir dels 16 anys. Català i castellà.

<http://laclara.info>

Web kolokon.com

Ajuntament de Portugalete

Web sobre drogues i sexualitat per a joves.

Castellà i basc.

<http://www.kolokon.com>

Internet Relay Chat*

GASS

Servei d'informació sobre drogues i sexualitat, a través de xats públics, correu electrònic i lloc web.

<http://gass.pangea.org>

Cànnabis, parlem-ne*

Consell Comarcal del Montsià. Ajuntament d'Amposta

Carpeta que conté un vídeo informatiu de prevenció del consum de cànnabis. Adreçat a alumnes a partir de tercer d'ESO.

<http://www.ccmontsia.cat>

Programa de prevenció del consum de cànnabis "xkpts.com"

Agència de Salut Pública de Barcelona

Programa ampli de prevenció del consum de cànnabis per a joves de 14 a 16 anys amb propostes d'intervenció per als joves i les seves famílies. Pensat per a l'àmbit educatiu.

<http://www.xkpts.com>

THC, què fer?*

PDS

Programa educatiu de prevenció del consum de cànnabis adreçat a nois i noies de 13 a 14 anys en el context escolar amb activitats que poden ser impartides pels professors.

<http://www.pdsweb.org>

Targeta Cànnabis*

SOM.NIT

Targeta de butxaca que ofereix una informació mínima i bàsica sobre el consum i els riscos de la substància, però amb un format de butxaca i pràctic per a entorns informals i lectura àgil.

<http://www.creuroja.org/cat/crj/somnit/somnit00.asp>

Cànnabis*

Energy Control

Fullet per a consumidors o per persones que hi estan en contacte. Dissenyat especialment per a contextos recreatius i de festa.

<http://www.energycontrol.org>

No NO

Energy Control*

Per a no consumidors i persones consumidores. Dóna idees per mantenir posicions prudentes, sense caure en la repressió o la prohibició.

<http://www.energycontrol.org>

Cuida-te'n de la planta i Pau i pipa

GASS*

Tríptics informatius sobre reducció de danys i els riscos per a les persones consumidores sobre tipus, potències i principis actius del cànnabis i sobre les vies d'administració i les tècniques de consum menys perjudicials.

<http://gass.pangea.org>

Recursos per a professionals (per saber més sobre cànnabis)

Web queruli.info*

Accés directe al lloc web gencat.cat/salut on trobarem recursos sobre cànnabis adreçats a professionals per treballar amb joves.

<http://www.queruli.info>

Informe sobre cannabis. Comisión Clínica de la DGPND

Informe científic elaborat pel Pla nacional sobre drogues l'any 2006 sobre la situació actual i els efectes del cànnabis.

<http://www.pnsd.msc.es>

<http://www.sindrogas.es>

Web del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona

Web informativa sobre els efectes del cànnabis, tant per a usos lúdics com terapèutics.

<http://www.farmaceuticonline.com/medicament/cannabis.html>

Web de la Fundació Institut Català de Farmacologia (FICF)

Informació sobre el cànnabis terapèutic. Informe tècnic i possibilitat de consultes.

<http://w3.icf.uab.es/ficf/ca/bin/view/Cannabis/>

Monografia Cannabis. Revista Adicciones

Monografia dedicada al cànnabis. Una vintena d'articles que repassen els aspectes principals del cànnabis.

<http://socioalcohol.psiquiatria.com/adicciones/>

Guía básica sobre los cannabinoides. Sociedad Española de Investigación sobre los Cannabinoides (SEIC)

Document científic de l'any 2002 sobre els efectes bioquímics dels cannabinoides.

<http://www.ucm.es/info/seic-web/>

Revista Cànamo

Revista pionera en el nostre país sobre el cànem i els seus derivats.
Adreçada a consumidors i cultivadors de cànnabis.

<http://www.canamo.net>

Observatori Europeu de la Droga i les Toxicomanies (OEDT)

Informació científica de la majoria de països europeus relacionada amb les drogues. En anglès i parts en castellà.

<http://www.emcdda.europa.eu/>

Drogomedia

Actualitat, anàlisi de la informació i documentació per a professionals de les drogodependències. En castellà i basc.

<http://www.drogomedia.com>

Web lasdrogas.info

Actualitat i informació per a professionals de les drogodependències.
En castellà.

<http://www.lasdrogas.info/>

Telèfons

Línia verda d'alcoholisme i altres drogodependències*

Informació, dubtes i suport en l'àmbit de les drogodependències.

934 120 412

Sanitat Respon*

Telèfon d'informació general del Departament de Salut (24 hores)

902 111 444

Info Line*

Reducció de riscos i informació sobre drogues.

902 253 600

* Recursos en els quals ha participat la Subdirecció General de Drogodependències del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya.

Aquesta guia ha estat elaborada amb la col·laboració de:

Comanda de materials i suport tècnic

Subdirecció general de Drogodependències
(Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya).
935 566 353
drogues.salut@gencat.net
<http://www.gencat.cat/salut>

Informació i comentaris sobre aquesta guia:

guiacannabis@queruli.info

Aquesta és una obra col·lectiva redactada i revisada per professionals de l'educació crítica, del treball amb joves i de la salut.

Evidentment estem influenciats per totes les persones, les situacions, les experiències –cannàbiques o no– que ens envolten i pel procés històric que les ha generat. *Omnia sunt communia.*

IES

centre cívic

centre de formació professional

parc

CIFO

punt d'informació juvenil

casal de joves

www.gencat.cat/salut